

Område Strategisk utveckling och stöd
Juridiska avdelningen
Linda Welzien

Förslag till föreskrifter om planering av kontroll vid slakt

1. Sammanfattning

Under många år har det funnits problem kring planeringen planering för kontroll vid slakt. Situationen har förbättrats de senaste åren genom dialog med företagarna men Livsmedelsverket brottas fortfarande med svårigheter kring schemaläggning och bemanning. Det otydliga ansvarsläget, företagets förväntningar som inte motsvarar myndighetens resurser och bristen på arbetskraft gör också att företagen hamnar i en osäker situation när de gäller om de får slakta som planerat eller inte. Livsmedelsverket vill därför utnyttja sin föreskriftsrätt avseende offentlig kontroll och införa föreskrifter om planering av kontroll vid slakt. Föreskrifterna ska bland annat ge myndigheten möjlighet att ge företagen en likvärdig service och kontroll oavsett var i landet företaget bedriver sin verksamhet.

Föreskriften omfattar fastställande av schema för kontroll där företagen lämnar in ett önskemål och Livsmedelsverket fastställer schemat utifrån möjligt bemanningsbehov. Behöver slakterierna göra en tillfällig ändring av schemat ska detta anmälas till Livsmedelsverket senast tio arbetsdagar innan dag för planerad kontroll. Kommer anmälan in senare kan Livsmedelsverket komma att neka kontroll om inte ett verkligt behov av slakt föreligger. Med verkligt behov avses framförallt djurskyddsskäl. Livsmedelsverket gör ensidigt denna bedömning. För de fall kontroll kan ske kommer Livsmedelsverket att ta ut en extra avgift utöver den årliga avgiften. Avgiften baseras på timtaxan och blir högre ju närmare slaktdagen som anmälan kommer in.

Avbokning av slakt måste enligt förslaget ske senast tre arbetsdagar innan dag för planerad slakt. Sker avbokning senare kan Livsmedelsverket, utöver den årliga avgiften, debitera slakteriet en extra avgift.

2. Beskrivning av problemet och vad Livsmedelsverket vill uppnå

2.1 Problem vid planering av slakt

Enligt gällande lagstiftning måste personal från behörig myndighet, dvs. Livsmedelsverket, kontrollera alla djur före och efter slakt. Till detta kommer att djurkroppar på vilthanteringsanläggningar måste kontrolleras innan de styckas. Slakteriernas och vilthanteringsanläggningarnas verksamhet är således beroende av att Livsmedelsverket bemannar kontrollen när verksamheten pågår. På större slakterier med

slakt hela eller större delen av dagen och veckan har Livsmedelsverket ständig bemanning. På de mindre slakterierna och vilthanteringsanläggningarna bemannar Livsmedelsverket däremot oregelbundet utifrån när kontroll krävs.

Livsmedelsverket har under åren kunnat konstatera att mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar ofta har brister i sin planering av verksamheten. Problemen har minskat under de senaste åren men är fortfarande stora i vissa delar av landet. Det finns företag som brister i framförhållningen och som förväntar sig att kontrollpersonal ska kunna inställa sig på kort varsel, från samma dag till inom ett par dagar. Andra företag har större förståelse och därigenom bättre framförhållning. Många småskaliga anläggningar finns i glesbygd vilket försvårar Livsmedelsverkets bemanning på grund av långa inställelseresor. Det är vanligt att personal måste åka dagen innan, vilket gör att sena avbokningar blir ett problem.

Alla slakterier, även de som har kontinuerlig slakt med ständig närvaro av kontrollpersonal, vill ibland med kort varsel slakta mer än planerat eller på andra dagar än den förutbestämda tiden. För företagen medför detta inga konsekvenser förutom eventuell kostnad för övertid för kontrollpersonalen. Frånvaron av ett tydligt regelverk gör att förståelsen för verkets svårigheter är låg och förväntningarna är höga, vilket medför att kommunikationsarbetet försvåras.

Företagen har ofta önskemål om att slakta både tidigt på morgonen och tidigt i veckan. Detta medför för Livsmedelsverket har en brist på kontrollpersonal i början på veckan och ett överskott i slutet av veckan. I vissa delar av landet finns endast mindre anläggningar vilka i praktiken tillsammans finansierar en eller flera veterinärer. Det innebär att slakt omöjligt kan ske samtidigt på flera ställen.

Särskilt de slakterier som slaktar ren har varit svåra för Livsmedelsverket att bemanna med förutsägbarhet. Renslakten är en utpräglad säsongsverksamhet och har ett visst väderberoende. Detta har medfört en kort framförhållning och att avbokningarna blir många. Det senare beror delvis på att en del renslakterier anmäler slakt över en längre period trots att de vet att de inte kommer att slakta hela tiden, utan ibland så lite som halva tiden. Detta gör de för att säkerställa att de finns kontrollbemanning på plats. Med nuvarande avgiftssystem kostar det slakterierna inget extra. Renslakten kräver även särskild kompetens avseende djurslaget hos kontrollpersonalen vilket försvårar Livsmedelsverket bemanningsarbete.

För Livsmedelsverket innebär frånvaron av ett tydligt regelverk onödiga kostnader och bemanningssvårigheter. Inplanerade kontroller kan behöva planeras om och skjutas på framtiden. Är den kontroll som måste skjutas upp förannmäl påverkar det även den livsmedelsföretagare som måste ställa om sin planering. Ofta tvingas verket ta in personal från andra delar av landet, vilket orsakar höga resekostnader då resorna är långa och bokade med kort varsel. Avsaknaden av regler kring bokning av slakt gör att det för både

medarbetare och chefer finns en i praktiken oreglerad beredskap, dvs. krav på att vara tillgängliga utanför arbetstid utan någon form av ersättning eller scheman. Bemanningsansvariga lider ofta av kontinuerlig stress orsakad av ständiga ändringar av arbetsscheman, sökande efter personal och rädslan för skadestånd. Huvudskyddsombudet vid Livsmedelsverket har lämnat flera påpekanden enligt 6 kap. 6 a § arbetsmiljölagen på grund av detta.

Den kontroll som sker vid slakterier och vilthanteringsanläggningar finansieras genom årliga avgifter. Dessa är idag till viss del subventionerade med anslagsmedel. Avgifterna täcker enbart den bemanning som i grunden krävs för att bemanna köttkontrollen. Det finns i den årliga avgiften som idag tas ut inget utrymme för jourbemanning.¹ De kostnader som uppstår på grund av bristande planering och korta framförhållning måste därför i praktiken tas ur ”allas” årliga avgift, vilket innebär att andra företag och annan kontroll kan bli lidande. I vissa fall orsakar den omkastade planeringen att myndigheten även fortsättningsvis under året inte hinner leverera hela eller delar av den kontroll som företagen betalar avgift för. En eventuell framtida ändring av avgiftssystemet skulle inte ändra på detta.

Företagen kan genom bemanningsproblem som orsakas av bristande planering göra onödiga förluster om inte slakt kan ske som önskat när djur transporterats in. Detta eftersom djur som tagits in för slakt inte får skickas tillbaka. Om djuren inte kan besiktigas och slakteriet inte beviljas dispens från Jordbruksverket för längre vistelse på slaktstall, måste djuren avlivas. Köttet får då inte gå in i livsmedelskedjan.

Livsmedelsverket har sedan ett antal år upplevt att det blir allt svårare att rekrytera och behålla veterinärer. Tillgången till extern arbetskraft i form av privatpraktiserande veterinärer, distriktsveterinärer eller andra timanställda veterinärer har minskat drastiskt. Verket har blivit tvunget att i större utsträckning tillsvidareanställa på heltid.

2.2 Vad Livsmedelsverket vill uppnå

Livsmedelsverket vill skapa rättssäkra och tydliga regler för planering och anmälan av slakt. Målsättningen är att motverka ineffektivitet i både kontrollen och i slakteriernas verksamhet. Verket vill också reglerna att ska bidra till likvärdig behandling, transparens och förutsägbarhet för företagen.

Reglerna ska ge myndigheten möjlighet att ge företagen en god, likvärdig service och kontroll oavsett var i landet företaget bedriver sin verksamhet samtidigt som myndigheten ska kunna leva upp till arbetsrättsliga krav. Reglerna behöver också utformas så att det

¹ I glesbygden, särskilt i samband med renslakten, måste verket ha bemanning på plats under längre perioder trots att det under perioden inte alltid förekommer slakt. I exempelvis Kirunaområdet kostar enbart överbemanningen 300 000 kr per år mer än de intäkter slakten i området genererar.

finns möjlighet att i framtiden använda digital teknik för att ytterligare förbättra effektivitet och service till företagen.

2.3 EU-domstolens dom i mål C-402/13

EU-domstolen har i mål C-402/13² tagit ställning till den behöriga myndighetens befogenheter att styra företagens planering av slakt; om den har befogenhet att skönsmässigt bestämma när slakt ska äga rum i syfte att utse den veterinär som ska kontrollera slakten, eller är myndigheten skyldig att utse en sådan veterinär på de tider och dagar som slakteriet fastställer.

Enligt domstolen ska bestämmelserna i förordning nr 854/2004³ tolkas så, att de i princip inte utgör hinder för att den behöriga myndigheten fastställer när djurslakten ska äga rum, i syfte att utse den officiella veterinär som ska inspektera slakten, och avslår en begäran att skicka ut en sådan veterinär på de dagar och tider som slakteriet har angivit, såvida det inte föreligger ett verkligt behov av att utföra slakten en viss dag.

Den behöriga myndigheten är, enligt domstolen, nämligen den enda som förfogar över uppgifter avseende samtliga slakterier och följaktligen den enda som, mot bakgrund av de uppgifter den har att utföra i olika slakterier, kan avgöra huruvida hälsokontroller före slakt kan utföras på de datum som slakteriet har föreslagit. Det ankommer således på den behöriga myndigheten att, i samråd med slakteriernas ansvariga, fastställa när de officiella veterinärerna ska utföra sina kontroller i den mening som avses i artikel 5.1 i förordning nr 854/2004, vari hänvisas till avsnitt I kapitel II i bilaga I till denna förordning.

Slakterierna ska dock, för att de ska kunna fastställa slaktprogrammet, i förväg och i rimlig tid upplysa de behöriga myndigheterna om de dagar och tider på vilka djurslakten är tänkt att äga rum så att myndigheterna kan sända ut officiella veterinärer på de begärda tiderna. Det är därför upp till den nationella rättstillämpningen att bedöma vad som är rimlig tid för förhandsanmälan.

När medlemsstaterna vidtar åtgärder för tillämpning av unionsbestämmelser måste de emellertid utöva sin befogenhet att företa skönsmässiga bedömningar i enlighet med de allmänna unionsrättsliga principerna däribland rättssäkerhetsprincipen, principen om skydd för berättigade förväntningar, proportionalitetsprincipen och icke-diskrimineringsprincipen.

² Domstolens dom (förstaavdelningen) av den 5 november 2014 Cypra Ltd mot Kypriaki Dimokratia. Begäran om förhandsavgörande från Anotato Dikastirio Kyprou.

³ Förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

2.4 Planering av slakt i andra länder

Inom ramen för regeringsuppdraget⁴ att se över avgiftssystemet för kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar skickade Livsmedelsverket ut en enkät till samtliga medlemsstater samt till Island, Norge och Schweiz. Enkäten innehöll bl.a. frågor om hur långt innan företaget måste anmäla önskad slakt samt om kravet på föranmälan var reglerat i nationell lagstiftning. Bland de länder som svarade varierade svaren stort. Tre länder angav att de har detta inskrivet i nationell lagstiftning, medan fyra angav att de inte har det reglerat. Tiden varierar mellan dagen före till en veckas framförhållning. Ett land angav att avgiften blir 25 procent högre för kontroll som anmäls mindre än 48 timmar före. Vid kontroll utanför normal arbetstid kräver ett land att anmälan sker två veckor före.

3. Förslaget i huvudsak

3.1 Slaktschema

Livsmedelsverket föreslår en modell för styrning av planering av slakt som utgår ifrån att alla slakterier ska ha ett schema över hur slakten ska ske under det kommande året. Önskemålet om slaktschema, dvs. vilka veckor, veckodagar och tider som kontroll önskas, ska skickas in till Livsmedelsverket i god tid. Efter att ha kontrollerat möjligheten till bemanning för kontroll vid slakt, inklusive besiktning före och efter slakt, och efter eventuella justeringar från företagets sida, kommer Livsmedelsverket att fastställa slaktschemat senast 30 arbetsdagar innan det ska börja gälla. Av det fastställda slaktschemat ska framgå vilka veckor, veckodagar och tider som kontroll ska ske. Livsmedelsverket bör ha det slutliga ordet då det endast är verket som har uppgift om samtliga slakterier, vilthanteringsanläggningar och övriga företag och följaktligen är den enda, mot bakgrund av de uppgifter som den har att utföra på olika ställen, som kan avgöra om kontroll kan ske på de dagar slakterierna föreslår⁵. Detta slaktschema kommer att ligga som grund för hur Livsmedelsverket planerar sin långsiktiga grundbemanning.

Då vilthanteringsanläggningarnas verksamhet styrs av yttre faktorer som inte går att påverka som till exempel jakt och tillgång på djurkroppar, så föreslås särskilda regler för dessa. Dessa anläggningar föreslås istället ska anmäla till Livsmedelsverket vilka perioder under året som de kommer att bedriva sin verksamhet samt vilka dagar de önskar ha kontroll. På samma sätt och på samma grund som för slakterier kommer Livsmedelsverket att fastställa schemat efter kontroll av sin bemanningsmöjlighet och eventuella justeringar som krävs för att få kontrollverksamheten att fungera. Inlämnande av önskemål ska göras i sådan god tid att bemanningsdagarna kan fastställas av Livsmedelsverket senast 30 arbetsdagar innan periodens början.

⁴ Livsmedelsverkets redovisning av regeringens uppdrag att se över avgiftssystemet för kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar, dnr 2017/01346.

⁵ Jmf EU-domstolens dom i mål C-402/13.

3.2 Tillfälligt ändrat behov av slakt och avbokning

För de slakterier där ett tillfälligt ändrat behov av kontroll av slakt uppstår gentemot slaktschemat, ska denna anmälan komma in till Livsmedelsverket senast tio arbetsdagar innan önskad dag för slakt alternativt dag för besiktning före slakt. Ett tillfälligt ändrat behov av slakt eller ombokning av slakt kan vara ändrad slaktdag alternativt ändrad tidpunkt under den planerade slaktdagen (förmiddag/eftermiddag) och är en tillfällig förändring av slaktschemat.

Inför storhelger som trettonhelgen, påsk, första maj, Kristi himmelsfärds dag, nationaldagen, midsommar, allhelgonahelgen, jul och nyår samt inför sommarsemesterperioden föreslås Livsmedelsverket få möjlighet att kräva att tillfälliga ändringar anmäls tidigare än tio arbetsdagar innan.

Om en anmälan kommer in mindre än tio arbetsdagar före planerad dag för slakt, kan Livsmedelsverket neka att utföra kontrollen. I de fall då Livsmedelsverket kan tillgodose bemanningsbehovet alternativt bedömer att det föreligger ett verkligt behov av slakt kommer bemanning av kontrollen att ske. Enligt Livsmedelsverket bedömning handlar verkligt behov framförallt om djurskyddsskäl men det slutliga klargörandet överlämnas till rättstillämpningen.

Efter en sen anmälan om ett tillfälligt ändrat behov av slakt, får slakteriet inte gå vidare med sin planering av slaktdagen förrän Livsmedelsverket har återkopplat om sin möjlighet att tillgodose behovet. Denna återkoppling ska Livsmedelsverket ge senast inom två arbetsdagar till slakteriet. Görs anmälan om tillfälligt ändrat behov tidigare än tio arbetsdagar innan (såvida inte tillfälligt längre tid är krävd) behöver slakteriet inte avvakta svar från Livsmedelsverket utan kan förutsätta att verket ordnar bemanningen. Verket bör dock ha som en intern rutin att i servicehänseende utifrån förvaltningslagens bestämmelser skicka ut en bekräftelse på mottagen ändringsanmälan även i dessa fall.

En avbokning av planerad slakt ska enligt förslaget ske senast tre arbetsdagar innan planerad dag för slakt.

3.3 Extra avgift utöver årlig kontrollavgift

För det fall Livsmedelsverket beslutar att bemanning vid en sen anmälan, dvs. färre än tio arbetsdagar från önskat datum, av ett tillfälligt ändrat behov av kontroll kan ske, får Livsmedelsverket enligt förslaget ta ut en extra avgift utöver den ordinarie årliga avgiften enligt nedanstående:

- Om en anmälan kommer in 5-9 arbetsdagar innan dag för kontroll uppgår den extra avgiften till motsvarande avgiften för kontroll (timtaxan) för de timmar som kontrollen tar.

- Om en anmälan kommer in 1-4 arbetsdagar innan dag för kontroll uppgår den extra avgiften till två gånger motsvarande avgiften för kontroll (timtaxan) för de timmar som kontrollen tar.

Om Livsmedelsverket utnyttjat möjligheten att begära att tillfälligt ändrat behov av slakt ska anmälas tidigare än senast tio dagar innan önskad dag föreslås att avgift tas ut enligt första punkten fram till fem dagar innan kontroll.

Timtaxan uppgår 2018 till 1 250 kr per timme för officiella veterinärer.

Om en avbokning sker mindre än tre arbetsdagar innan planerad dag för slakt får Livsmedelsverket enligt förslaget debitera slakteriet timtaxan motsvarande halva den planerade slakttiden. Livsmedelsverket har inte för avsikt att ta ut avgift av vilthanteringsanläggningar för sena avbokningar. Det kan inte anses proportionerligt att ta ut en avgift för sen avbokning beroende på att anläggningen inte fått in något vilt från jägarna.

3.4 Övergångsbestämmelser

Föreskriften är tänkt att börja gälla i augusti 2018. Eftersom schemat ska vara fastställt senast 30 arbetsdagar innan det ska börja gälla kan sådant schema inte krävas direkt från ikraftträdandedatum. För att möjliggöra den omställning som behövs för företagens planering och för Livsmedelsverkets fastställande av schemat behöver föreskriften kompletteras med en övergångsbestämmelse. För att ge tid för omställningen framstår det som proportionerligt gentemot både företagen och Livsmedelsverket att scheman ska vara fastställda i sådan tid att de kan börja tillämpas från den 1 januari 2019.

4. Alternativa lösningar för det Livsmedelsverket vill uppnå

4.1 Alternativ lösning 1- neka slakt

Livsmedelsverket skulle som en alternativ lösning till det förslag som nu remitteras kunna införa en föreskrift som ger verket rätt att säga nej till bemanning vid kontroll av slakt som inte anmälts i rimlig tid. Rimlig tid bör i detta fall vara minst tio arbetsdagar i förväg.

4.2 Alternativ lösning 2 - avgiftsstyrning

Den andra alternativa lösningen till det nu remitterade förslaget vore att sena förändringar i behovet av kontroll vid slakt skulle belastas med extra avgifter. Livsmedelsverket skulle alltid ställa upp med bemanning men företagen skulle få betala de kostnader som en kort framförhållning kostar, ex beredskap, överbemanning och resor. Avgift skulle även tas ut för uteblivna eller sena avbokningar.

5. Effekterna om någon reglering inte kommer till stånd

Om inte föreskrifterna beslutas kommer Livsmedelsverket att även fortsättningsvis sakna styrmedel för att uppnå en för alla parter likvärdig och kostnadseffektiv kontroll vid slakt. Ansvarsfrågan kommer att vara fortsatt otydlig för det fall kontrollpersonal inte kommer till plats, vilket riskerar orsaka skadeståndskrav. Kort framförhållning kommer fortsatt medföra ett onödigt svinn som kan förebyggas och förhindras genom en god framförhållning och planering av slakt, både för slakteriet och för kontrollmyndigheten. Bristande reglering riskerar också att öka förekomsten av fall där slakterier medvetet begär mer tid än vad de behöver för att säkerställa bemanningen.

Arbetsmiljöproblemen med stress, hög arbetsbelastning och stor övertidsmängd på grund av schemalägningsproblem kommer att fortsätta. Ändras inte reglerna kommer bemanningsansvariga hos Livsmedelsverket att fortsätta lägga mycket tid på att kommunicera med företagen; tid som de i stället kunde använda till att bedriva kontroll. Det ligger i detta en risk att de olika regionerna inom Livsmedelsverket kommer att försöka hitta egna lösningar, med risk för att de dels blir lagstridiga, dels skapar bristande transparens och bristande servicegrad över landet. Företagen riskerar då att belastas med onödiga kostnader och ett onödigt svinn.

6. Vilka berörs av regleringen?

Livsmedelsföretagare som driver slakterier och vilthanteringsanläggningar berörs direkt av förslaget. Indirekt berörs även djurtransportörer, djurägare och jägare.

7. Vilka bemyndiganden som Livsmedelsverkets beslutanderätt grundar sig på

Av 2-30 §§ livsmedelsförordningen (2006:813) framgår att Livsmedelsverket får meddela föreskrifter som behövs för att komplettera EG-bestämmelserna och om hur offentlig kontroll ska bedrivas. Livsmedelsverket bedömer bemyndigandena som tillräckliga för att verket ska kunna föreskriva om hur planering av kontrollen vid slakterier och vilthanteringsanläggningar ska kunna ske.

8. Vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

8.1 Kostnadsberäkning och konsekvenser

Det föreslagna alternativet kommer, för det fall företagen vill göra sena tillfälliga ändringar av sitt schema, orsaka kostnader för företagen. Kostnaderna kommer att uppgå till 1 250 kr per timme. Livsmedelsverket räknar dock med endast ett fåtal sena förändringar från och med 2019. Detta särskilt som att avgiften endast kommer tas ut när Livsmedelsverket beslutar att bemanning kan ske, vilket främst kommer att ske när ett verkligt behov av slakt föreligger. En konsekvens av förslaget är att företagen kommer att behöva medverka till framtagandet av ett schema. Dock ska företagen redan idag lämna in ett underlag om deras planerade verksamhet för året för fastställandet av den årliga

kontrollavgiften. Med förslaget minimeras övriga konsekvenser, såsom exempelvis snedvriden konkurrens, samt att Livsmedelsverket skapar en ordning som uppfyller kraven i EU-domstolens dom i mål C-402/13.

Den första alternativa lösningen, att neka slakt vid sen anmälan, kan innebära kostnadsförluster för företagen då djur kan behöva avlivas och då inte kan gå in i livsmedelskedjan. Alternativet att alltid neka slakt även om det finns ett verkligt behov strider mot EU-domstolens dom i mål C-402/13.

Den andra alternativa lösningen, avgiftsstyrning, riskerar att orsaka höga kostnader för både företagarna och Livsmedelsverket. Verket kommer att behöva ta ut avgift för att täcka ständig extra bemanning och den omfattande administration som kan bli följden av systemet. Företagarna kommer, förutom avgiften, att ha fortsatta kostnader för omfattande kontakter med Livsmedelsverket för att försöka få den bemanning de önskar. Risker är också stor att Livsmedelsverket trots reglerna inte faktiskt kan ordna fram bemanningen.

8.2 Fördelarna och nackdelarna med de olika alternativen

Det föreslagna alternativet

Fördelar med förslaget

- Rättssäkerheten stärks genom transparens och förutsägbarhet för företagen om vad som gäller för planering.
- Skapar incitament för en mer effektiv verksamhet.
- Rättvist för företagen eftersom alla företag ges samma möjligheter att boka resurser i nivå med den avgift företaget betalar.
- Kontrollen blir mer kostnadseffektiv av att slakten koncentreras.
- Bemanningen kan planeras mer optimalt.
- Livsmedelsverket behöver inte inrätta jour eller beredskap.
- Användningen av (mindre kompetent och dyrare) extern arbetskraft kan minskas.
- Livsmedelsverket ges bättre förutsättningar att uppfylla arbetsrättsliga regler.
- Underlättar för Livsmedelsverket att i framtiden inrätta digitala system för slaktbokning i syfte att ytterligare underlätta för både företagen och verket.
- Miljöpåverkan av bilresor minskar.
- Beaktar EU-domstolens dom i mål C-402/13 i sin helhet.

Nackdelar med förslaget

- Ett krav på schema kräver en bättre planering av företagen och kan upplevas som mindre flexibelt.
- Företagen måste anpassa sina rutiner för slakt eftersom de inte längre kommer att kunna kräva kontroll med kort framförhållning
- Nystartade företag kan få en längre uppstartstid.

Alternativ lösning 1- neka slakt

Fördelar med förslaget

- Tydligt regelverk att Livsmedelsverket kan neka slakt ifall anmälan inkommer för kort inpå önskad slaktdag.
- Rättvist för företagen eftersom alla företag ges samma möjligheter att boka resurser i nivå med den avgift företaget betalar.
- Tydlighet för företagen om vad som gäller för planering av sin verksamhet.
- Företagen kan styras till att planera med god framförhållning.
- Skapar incitament för en mer effektiv slaktverksamhet.
- Bemanningen kan planeras utifrån grundönskemål och ingen extra personal i beredskap krävs.
- Användningen av (mindre kompetent och dyrare) extern arbetskraft kan minskas.
- Livsmedelsverket ges bättre förutsättningar att uppfylla arbetsrättsliga regler.
- Underlättar för Livsmedelsverket att i framtiden inrätta digitala system för slaktbokning i syfte att ytterligare underlätta för både företagen och verket.
- Miljöpåverkan av bilresor minskar.

Nackdelar med förslaget

- Beaktar inte situationen med verkligt behov av slakt i EU-domstolens dom i mål C-402/13.
- Livsmedelsverket kommer ändå behöva hantera de situationer som det inte går att säga nej till, exempelvis nödslakt.
- Livsmedelsverket behöver inrätta system för att säkerställa att bokad slakt stämmer mot beslut om kontrollavgift.
- Företagen måste anpassa sina rutiner för slakt eftersom de inte längre kommer att kunna kräva kontroll med kort framförhållning

Alternativ lösning 2- avgiftsstyrning

Fördelar med förslaget

- Tydligt regelverk med extra avgifter som tas ut utöver den årliga kontrollavgift ifall anmälan inkommer för kort inpå önskad slaktdag samt att den extra avgiften blir högre ju närmare den önskade slaktdagen, som anmälan kommer in.
- Företagen får betala den faktiska kostnaden (overtid etc)
- Företagen kan med ekonomiska medel styras till att planera med god framförhållning.
- De företag som är villiga att betala extra kan få slakt när så önskas.
- Användningen av (mindre kompetent och dyrare) extern arbetskraft kan minskas.
- Bemanningen kan planeras i förväg i betydligt högre utsträckning idag. På sikt försvinner felaktiga bokningar.

- Avgiftsstyrning kan hjälpa Livsmedelsverket att komma till rätta med bemannings- och arbetsmiljöproblem.

Nackdelar med förslaget

- Det krävs att överbemanning och att beredskapsrutiner införs.
- Om inte Livsmedelsverket utökar bemanningen krävs istället en högre timtaxa för att kunna finansiera den behövda överbemanningen. Kollektivet betalar då delar av beredskapen och överbemanningen.
- Det skulle kunna uppstå behov av att en styrning med extra avgifter tar hänsyn till även nedsättningsmodellen, dvs. differentierade avgifter mellan företagen, vilket skulle bli svåröverskådligt för både företagen och Livsmedelsverket,
- Administrativa kostnader kan bli höga både för Livsmedelsverket och för företagen, vilket också kommer att påverka avgiftens storlek.
- Risk finns för snedvridning av konkurrensen. Kapitalstarka företag kan betala avgifterna och slå ut mindre företag genom att erbjuda djurägarna mer tillgänglig slakt. Det blir inte slakt på lika villkor.
- Risk att anmälan görs och Livsmedelsverket trots allt saknar möjlighet att bemanna.

9 Bedömning om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Regleringen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Förslaget är inte anmälningspliktigt.

10 Bedömning om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Eftersom regleringen innebär att livsmedelsföretagen behöver anpassa sin verksamhet, behövs informationsinsatser sättas in innan ikraftträdande. Information bör, förutom sedvanlig information via Livsmedelsverkets externwebb och nyhetsbrev, gå ut via branschorganisationerna samt direkt till varje registrerat slakteri och vilthanteringsanläggning.

Informationen kommer utöver regelförändringen även beskriva hur företagen praktiskt ska göra för att upprätta slaktschema, för att anmäla och avboka slakt och vilka avgifter som kan tillkomma i de fall tidsfrister inte hålls. Informationen behöver också anpassas till de regionala förhållandena inom de olika avdelningarna inom Område Livsmedelskontroll vad gäller kontaktpersoner och uppgifter till dessa såsom telefonnummer och mailadresser

11 Antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen

I Sverige fanns vid årsskiftet 2017/18 totalt 199 slakterier. Av dessa är 165 slakterier som slaktar mindre än 1 000 ton slaktad vikt per år, 21 slakterier som slaktar mellan 1 000 och 10 000 ton slaktad vikt per år och 13 slakterier som slaktar mer än 10 000 ton slaktad vikt per år. Antalet vilthanteringsanläggningar uppgick i december 2017 till 80 st.

Antalet djuruppfödare i Sverige som berörs varierar beroende på djurslag. Enligt statistik från Jordbruksverket fanns det 2016 cirka 11 000 företag registrerade på husdjurskötsel av köttdjur av nöt, cirka 4 800 företag registrerade på får och lamm, 374 företag på slaktsvin och 117 stycken företag registrerade på slaktkycklingar. Inom rennäringen fanns det 4 663 renägare år 2017 enligt Sametinget.

12 Vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader

På kort sikt kommer regleringen troligen innebära mer tid för en del företag. Detta då regleringen kräver att företagen har en mer noggrann planering och tar fram tydliga underlag för att Livsmedelsverket ska kunna fastställa slaktschemat. Livsmedelsverket vill dock framhålla att det endast är fråga om bemanning. Vad som ska slaktas, från vilka uppfödare etc är inget företagen kommer att behöva lämna uppgift om. Initialt kommer det även att medföra att företagen behöver ta fram tydliga riktlinjer och ställa krav på sina djurägare för att slaktschemat ska kunna fungera och följas i praktiken. När detta arbete genomförts så bör sannolikt företagen på längre sikt vinna tid och pengar på grund av färre kontakter med bemanningsansvariga på Livsmedelsverket. Med fastställt schema behöver de mindre slakterierna inte göra anmälningar om slakt för varje slakttillfälle, vilket i sig är tidsbesparande och frigör tid för annat arbete för företagarna under året.

13 Vilka andra kostnader den föreslagna regleringen medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av den föreslagna regleringen

Sannolikt innebär regleringen att kostnaderna för företagen kan sjunka i och med att osäkerheten om när slakt kan ske försvinner. Den administrativa tid företagen lägger på att leta slakttider kan läggas på annat. En del företag måste förbättra sin planering och kommunikation med djurägarna. Regleringen kommer även att möjliggöra för företagen att ställa tydligare krav på sina uppfödare avseende när djuren behöver gå till slakt.

Förslaget till föreskrift lägger grunden för ett eventuellt framtida digitalt system för bokning och avbokning av kontroll av slakt.

I renslakten kan kostnader uppstå för stödutfodring de dagar renarna måste stå i slakthägn. Såsom ett exempel kan nämnas att renägarna kommer att påverkas av de nya

reglerna på sätt att de måste bli bättre i planeringen och kommunikeringen med slakterierna om när renarna kan drivas in. De kan även behöva inrätta rutiner för möjlighet till stödutfodring i slakthägnen. Renar får stå i slakthägn upp till fem dagar före slakt, vilket är en möjlighet och hjälp till planeringen som inte synes utnyttjas idag. Utnyttjas denna blir det lättare att planera trots den nya regleringen. Eftersom föreskriften kommer att ha en övergångsbestämmelse kring schemat innebär det i praktiken också att renslakterierna får en lång omställningsperiod.

14 Vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen och andra avseenden företagen kan påverkas

Konsekvensen av dagens avsaknad av reglering är att konkurrensen blir skev. Trots att Livsmedelsverket strävar efter en så rättvis behandling av slakterierna som möjligt kan dessa uppleva att de behandlas olika och att servicegraden varierar var i landet som slakteriet ligger. Företagen kan uppleva både en försämring och en förbättring i och med att alla kommer att behandlas lika. Vissa företag måste förbättra sin planering och kommunikation med djurägarna och djurtransportörerna.

Förslaget är tänkt att positivt påverka konkurrensen genom att alla företag ska få kontroll på lika villkor. Eftersom förslaget bygger på en kombination av kontroll i rimlig tid och vid verkligt behov, kommer inte företagets ekonomi att styra konkurrensen vilket exempelvis en ren avgiftsstyrning skulle ha gjort. Eftersom regleringen syftar till att göra slakten mer planerbar, öka transparensen och likrikta möjligheterna för företagen att slakta som de planerar bör effekten bli att en rättvisare konkurrens uppstår.

Det kan också innebära att det blir svårare för nystartade företag att få kunder då de inte kan erbjuda sina slakttjänster med kort varsel utan att de måste ha längre framförhållning. Emellertid torde ingen, på grund av höga etableringskostnader, överväga att starta ett slakteri utan att i förväg ha kontrollerat det potentiella kundunderlaget.

15 Beskrivning om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning

Mindre företag kan komma att uppleva begränsningar med regleringen då deras flexibilitet att ta in djur med kort varsel begränsas. De kan redan idag ha svårt att uppskatta omfattningen av sin verksamhet under året. Livsmedelsverket ser dock att detta uppvägs i och med att samma regler kommer att gälla för alla, vilket i längden ökar rättssäkerheten. Livsmedelsverket tror att mindre företag kommer att uppleva en förbättring med införandet av schema eftersom det minskar risken att de hamnar i kläm gentemot stora företag.

Tillämpningen av reglerna bör ta hänsyn till vilthanteringsanläggningarnas särskilda förutsättningar då deras verksamhet är beroende av tillgången till skjutna djur.

16 Effekter för kommuner eller landsting

Kommunerna och landstingen berörs inte av förslaget.

17 Miljö och jämställdhet

Livsmedelsverket ser att en god slaktplanering kommer att ha en direkt inverkan på de resor som verkets personal gör med bil. En god planering ger dels möjlighet att lägga upp rutter för att effektivisera kontrollen tidsmässigt och därmed minska onödiga resor, dels minska antalet sena avbokningar där resor vidtas i onödan. Endast vid sena anmälningar av tillfälligt ändrat behov kommer Livsmedelsverket behöva flytta personal längre sträckor med exempelvis flyg.

Vetskapen om att slaktplaneringen sker med god framförhållning, vilket ger god förkunskap om var respektive medarbetare ska arbeta, torde positivt påverka de veterinärer som idag på grund av sina familjeförhållanden väljer bort att arbeta inom livsmedelskontrollen.

Med god planering blir även effekten på miljön/användningen av djuren god då matsvinn på grund av att djur inte kan gå in i livsmedelskedjan undviks.

18 Uppföljning och utvärdering av föreskrifterna

Livsmedelverkets förhoppning är att förslaget ska lösa de stora problemen som idag finns kring planering av slakt och bemanning av kontroll. Livsmedelsverket kommer dock att följa upp och utvärdera föreskrifterna under 2020 för att se om önskad effekt uppnåtts och, om så inte skett, överväga en förändring av föreskrifterna.

Kontaktpersoner vid Livsmedelsverket

Maria Lövenklev, teamchef Team Nordvästra Skåne och Halland, 018-17 43 46
Linda Welzien, jurist Juridiska avdelningen, 018-17 56 14